

מקורות ושאלות לדיון

"חופשי זה לגמרי לבד"?! חירות האדם, בין האישי לציבורי

הקשר בין זכויות אדם ובין דמוקרטיה הוא מהותי, ודר בכפיפה אחת עם המושג חירות. אדם שזכויותיו נשמרות הוא בן חורין. זאת ועוד, חירות היא הכרחית ליכולתו האמתית של האדם להיות שותף פעיל באחריות לניהולה של החברה בה הוא חי. לכן מדינות שאינן דמוקרטיות עשויות להציג את עצמן כמי שמגנות על זכויות אדם, אולם אין בכך משום שיתופם האמיתי של האזרחים בחיים הפוליטיים ובעיצוב החברה. יחד עם זאת, קיימת תביעה אף משלטון לא דמוקרטי להגן על זכויות האדם. תביעה זו מניחה כי כל אדם זכאי לזכויות כגון חופש התנועה, שוויון, הזכות לקניין או לכבוד. הנחה זו עולה בקנה אחד עם תפיסתנו של ג'ון לוק אודות הזכויות הטבעיות של כל אדם, זכויות המוקנות לו לאדם באשר הוא, ואין להם לחברה או לשלטון היכולת לפגוע בהן.

שעה שאנו מתייחסים לזכויותיו של האדם ניתן לחלקן לשני סוגי חירויות: חיובית ושלילית. חירות חיובית מתייחסת להזדמנות או ליכולת של היחיד לפעול למען הגשמה עצמית; בעוד חירות שלילית המתייחסת לחופש של היחיד מכפיה. בהתאמה, ניתן לדבר אודות החופש ל- (חירות חיובית) לעומת החופש מ- (חירות שלילית) (מתוך אתר היוקפדיה). חלוקה זו מתבססת על הגותו של ישעיהו ברלין, כפי שהגדירה בחיבורו משנת 1958: "שני מושגים של חירות".

דיון במקרה בוחן: גיוס בנות דתיות לצה"ל

שאלת גיוסן של בנות דתיות לצה"ל ותמיכת הסמכות ההלכתית, לצד מסגרות החינוך בחמ"ד, בשירות מסוג זה עולה על הסדר לעיתים קרובות. על המדוכה עומדים, מחד, רצונותיהן של חלק מן הנערות להשתלב בצבא ההגנה לישראל, ומאידך, המסגרות הציבוריות המבקשות להתוות את הדרך הראויה בעיניהן להתנהלותה ואורחות חייה של נערה דתית. זוהי אם כך, דוגמה מאלפת להתנגשות בין רצון הפרט להגשמת חירותו ומימוש העצמי לצד הגדרת אופקי המשמעות, על ידי החברה.

להעשרת הדיון ניתן לעיין בציטוטים הבאים הלקוחים מתוך הסיקור התקשורתי:

"מי שמאוד רצה גיוס בנות זה בן גוריון, אבל לא מסיבות בטחוניות אלא מפני שהצבא גם צריך לחנך לחברה בריאה, ולדעתו חברה בריאה היא ערבוב בנים ובנות. ואנחנו אומרים שמשה רבנו בשם ד' היה מחנך גדול ממנו, והוא לימד אותנו שבחברה לא לערבב בנים ובנות"

הרב אבינר, אתר כיפה.

מקורות ושאלות לדיון

חשוב לדון בסוגית השירות הצבאי לבנות ולבחון אותה על צדדיה השונים. כולנו יודעים ששאלת האווירה בצבא היא דומיננטית ויש לה השלכות כבירות על הבת המתגייסת. אם לא נהיה חלק מהתהליך עלולים אנו לאבד את ההכוונה הנדרשת לאותן בנות. להיפך, דיון נוקב בשאלה זו יגרום לשיפור באווירה הדתית עבור הבת המתגייסת. כך נפתח צוהר של הידברות עם הצבא שבטוחני שיהיה קשוב.

הרב מאיר נהוראי, אתר בית הלל.

סדרי העדיפויות שלנו הם שצה"ל יהיה צבא לוחם, צבא הגנה לישראל מפני אויבים. צה"ל הוא לא מקום של הווי תרבותי. חיילות, גם אם הן מגדירות עצמן כדתל"שיות, הן עדין באות מבית מסורתי, בו היו תמיד ברשות המשפחה. הן בנות של בית, של הקמת משפחה. אני מרגישה בחוש שיש פה מנגנון נסתר המחפש 'לקלקל' את המוסר של בנותינו, להפוך אותן כלי שרת לגחמות הצבא - ולגברים המשרתים שם. ה' ישמור.

רבקה שמעון, אתר כיפה.

"כב' הרב הראשי לישראל קבע בזמנו כי כל בת דתית המרגישה כי ערכי הדת שספגה בביתה ובבית הספר חזקים דיים, יכולה להתגייס ולשרת בצה"ל ורצוי ביחידה דתית אם ניתן. במידה ואינה חשה עצמה מספיק חזקה לעמוד בפני השירות הצבאי, הרי היא יכולה לשרת במסגרת השירות הלאומי בקרבת מקום מגוריה"

ר' זלמן קויטנר מזכירו האישי של הרב שלמה גורן, בשם הרב גורן, 11.1.82

נקודה למחשבה:

- כיצד היו מגיבים גו'ן סטיוארט מיל, צ'רלס טיילור או הרב ליכטנשטיין לכל אחד מן הדוברים המצוטטים לעיל?
- באיזו מן העמדות אתם תומכים? מהן הנמקותיכם? האם אתם מתבססים על דעה או אדם מסוים?